

Palatul regal. File de poveste…..

A fost odată ca niciodată, că de n-ar fi nu s-ar povesti. A fost o căsuță mică, la margine de târg. Măruntă, cât să încapă un om şi o icoană. Şi uşurel, încetişor, căsuța a ajuns un conac boieresc. Un conac chipeş şi cochet, cel mai ferchezuit din împrejurimi. Nu se ştie ce s-a întâmplat, dar conacul a crescut într-o jumătate de veac cât alții în cinci, şi uite aşa s-a făcut un mare şi frumos palat regal. A trecut prin multe intemperii, însă nici vremea, nici vremurile nu l-au urnit din loc, căci vorba aceea, scrisă cu penelul probabil vis-a-vis, la Capşa, „Căci iubirea de moşie e un zid..."

Desprinzându-se cu paşi mici de Evul Mediu, Țara Românească îşi mută capitala la Bucureşti în 1659, sub domnia lui Gheorghe Ghica. Pe atunci, oraşul de astăzi era un mare târg, înconjurat de mahalale, o aşezare care îşi păstra tradițiile şi se lăsa purtat de influențele orientale. Însă, încă de la început, Bucureştiul şi-a păstrat acelaşi meridian: Calea Victoriei, pe atunci numită Podul Mogoşoaiei. „Cu capul în spre Carpați şi coada în spre Giurgiu, uneşte Parisul cu Țarigrad", de aici Bucureştiul dădea ora exactă. Construit din ordinele lui Constantin Brâncoveanu, Podul Mogoşoaiei este bătrânul înțelept al Capitalei, martor şi veteran al istoriei, „monşer" cochet ce şi-a schimbat pe rând ițarii şi ia, monoclul şi pălăria de fedru, uniforma de soldat, cămaşa scorțoasă a membrilor de partid, costumul de blugi al revoluționarului, mereu la braț cu istoria. Indiferent de aspectul său, strada a rămas de atunci cel mai îndrăgit loc din Bucureşti: „Căci străzi sunt multe, dar Pod eşti numai Tu, oglindă în care Neamul îşi oglindeşte chipul, o! bătrâna noastră ulicioară, atât de urîtă şi atât de dragă."

Blestemul de pe Podul Mogoşoaiei

În jurul anului 1680, santinela ce păzea marginea Bucureştilor era mănăstirea Kretzulescu. Mai departe de ea erau livezi, câteva case şi, din loc în loc, câte o bisericuță. Lângă noul lăcaş de cult de pe Podul Mogoşoaiei îşi avea locuința un anume Voicu Fiştu, cunoscut în partea locului drept Seimeanul. Om credincios,

cu frica lui Dumnezeu şi fără moştenitori, el lasă casa, prin testament, proprietate mănăstirii. În 1757, egumenul mănăstirii, Isaia, se hotărăşte să doneze proprietatea primită lui Nicola Grămăticu, „dumnealui neavând casă ca să şază”. După moartea sa au urmat 30 de ani de certuri pe moştenire în familia Grămăticu. În final, casa acoperită cu şindrilă este vândută stolnicului Iordache Colfescu, la schimb pe moşia Popeştii, o pereche de cercei cu smarald şi trei inele cu diamante. Noul proprietar era nepotul boierului Colfescu, slujitor de încredere la curtea lui Mavrocordat.

„Legenda spune că după ce Mavrocordat a arestat pe Mitropolitul Antim Ivireanul, învinuit de răzvrătire, după ce l-a ținut închis într-o chilie, după ce l-a desarhierit, luându-i mitra de pe cap şi punându-i o tichie roşie, l-a suit noaptea într-o căruță păzită de Colfescu şi de doi turci, dând stolnicului poruncă să-l ducă pe Mitropolit cât mai departe. Ajunşi până la Dunăre, Colfescu a poruncit turcilor să-l ucidă pe Antim, şi să-i arunce trupul în apă. Legenda se încheie spunând că înainte de a-şi da sufletul Mitropolitul l-a blestemat pe Colfescu să nu se aleagă nici praful din neamul şi din averea lui.”

Povestea pare că este adevărată, Iordache Colfescu trecând în lumea celor drepți la puțin timp după ce s-a instalat în noua achiziție. Soția sa, rămânând văduvă şi neavând moştenitori, adoptă pe una din fiicele clucerului Ştefan Colfescu. Anica creşte şi primeşte o educație aleasă, iar ca zestre de nuntă primeşte averea familiei Colfescu. La nici nouă luni de la cununie, Anica moare fără să aibă copii. Ştefan Colfescu se hotărăşte atunci să vândă casa şi să scape urmaşii neamului său de blestem.

Constantin (Dinicu) Golescu (1777-1830), pictură realizată de Avachian, ulei pe pânză.

Profeția lui Dinicu Golescu

În data de 14 august 1812, casa este vândută pe 45.000 de taleri lui Dinicu Golescu, ajuns agă la numai 35 de ani. În trei ani, din vechea căsuță de la stradă, cu câteva odăi înghesuite, s-a ridicat una dintre cele mai frumoase case din Bucureştiul de la începutul secolului al XIX-lea. Curtea a fost lărgită cu încă o bucată de pământ dăruită de Vodă Caragea, iar acum proprietatea Golescu se întindea între două locaşe de cult: mănăstirea Kretzulescu şi biserica Stejarului. Ulyse de Marsillac povesteşte cum tatăl lui Dinicu, banul Radu Golescu, i-ar fi spus fiului său: „Frumos salon, fătu-meu. Dar cum îl vei lumina?”, iar răspunsul ar fi fost unul profetic: „Tată, eu clădesc pentru viitorime.”.

Reşedinţa Golescu era alcătuită din 25 de camere, frumos ornamentate, lucrările de artă decorativă aparţinând sculptorului Karl Schmutzer, aşa cum este precizat în contractul încheiat la 18 ianurie 1820. Sculptorul german avea să primească 4.000 de taleri pentru ornamente ce decorau atât interiorul, cât şi exteriorul casei: 46 de figuri „bariileu" (basoreliefuri) ce erau fixate deasupra ferestrelor superioare, 29 de figuri rotunde (altoreliefuri) deasupra ferestrelor inferioare, cinci figuri rotunde la ferestrele balconului. Interiorul era împodobit cu 24 de capitaluri cu 16 vaze şi 50 de coţi de frize. „Faţada avea un balcon în formă de chioşc turcesc, mobilat cu divanuri şi lavițe tapițate cu catifea roşie." Cultura occidentală şi ideile iluministe se făceau din ce în ce mai simțite în spațiul românesc.

Un număr din anul 1869 al publicației „*Le Moniteur roumain"* descria întâlnirile ce aveau loc la reşedința Golescu: „Sala care astăzi este sufrageria pentru marile dineuri – era destinată reuniunilor de seară. Se juca billiard, primul pe care-l vezi în această țară. (…) Toți străinii care treceau prin țară se bucurau de o ospitalitate remarcabilă". Implicat fiind în multe activități sociale şi culturale, liderul liberalilor, Dinicu Golescu, a oferit clădirii şi un alt scop: alături de viitorii domni Gheorghe Bibescu şi Barbu Ştirbei şi de Ion Heliade Rădulescu, a fondat „Societatea Literară Românească", ce avea la bază un manifest de modernizare culturală. Conacul a fost un loc de inspirație pentru intelectualii români, aici fiind examinate pe larg ideile cu privire la înființarea primelor ziare de pe teritoriul românesc. La parterul clădirii funcționa o librărie, deschisă de către neamțul Walbaum, dotată cu publicații franceze şi germane. O bibliotecă ad-hoc şi un „cabinet de citire" al ultimelor apariții editorial străine se aflau în camerele învecinate.

Sub pecetea lui Kiseleff

Principatele române intră apoi într-o nouă etapă. După ce revoluția lui Tudor Vladimirescu din 1821 a fost înăbuşită şi membrii Eteriei alungați, din 1828 plaiurile mioritice intră sub influență rusească, care impune un regim conservator, şi totuşi mai liberal decât cel adoptat în imperiu. Odată cu intrarea ruşilor în țară, activitățile culturale au început să îşi piardă din intensitate. Muzica se auzea din ce în ce mai rar în frumoasa casă de pe Podul Mogoşoaiei şi a încetat definitiv pe 5 octombrie 1830, când logofătul Dinicu Golescu moare la numai 53 de ani. Urmaşii lui Golescu, Ştefan şi Nicolae, vând casa Sfatului Administrativ pe 10.000 de galbeni olandezi. Actele au fost semnate pe 21 aprilie 1833, după ce tranzacția a fost aprobată de generalul Kiseleff. Casa cuprindea 25 de încăperi, care adăposteau guvernul de altădată.

Când la conducere a venit domnitorul Alexandru Dimitrie Ghica, acesta a dorit ca reşedința Golescu să fie transformată în reşedință domnească. Aşa se face că vechea casă unde începuse să se contureze o nouă gândire culturală a devenit palat domnesc. Această schimbare nu se făcea însă peste noapte. Pentru luarea măsurilor majore de dotare şi renovare a clădirii au fost angajați arhitecții Rudolf Arthur Borroczyn şi Xavier Villacrosse, care au lucrat sub atenta supraveghere a arhitectului Curții, Maimar Başa. Schimbările nu au fost spectaculoase, lucru datorat în mare parte bugetului modest, de doar 321.586 de lei.

Cu privire la viziunea decorativă a interiorului, bazată pe un stil dominant, ce se încadra standardelor de modernizare prevăzute de domniile regulamentare, nepoata domnului, Alexandrina Ghica spunea: „Mobilarea Palatului era în întregime după stilul *Empire* şi conținea unele piese de toată frumusețea; proprietatea personală a Domnului, aceste piese s-au risipit între moştenitorii lui, unele mai trăiesc şi ar fi demne de o reproducere fotografică, din pricina înaltei lor valori artistice legată de vreo amintire istorică: cele mai însemnate se găsesc acuma în castelul din Paşcani, fosta reşedință de vară a Domnitorului – un lavabo, mai cu seamă, lucrat după gustul împărătesei Josephina, este o adevărată bucată de muzeu. Pereții erau împodobiți cu nişte gobelinuri din veacul al XVII-lea referindu-se la vizita ambasadei siameze la curtea lui Ludovic al XIV-lea. Aceste gobelinuri moştenite de mine au fost cumpărate de către Regele Carol şi s-au întors astfel la vechiul lor domiciliu".

Oaza de linişte din *Cetatea Veseliei*

De când lumea, vorba aceea, *la oameni noi, obiceiuri noi*. Pe timpul lui vodă Ghica, țara se punea la cale din noua reşedință domnească. Parcă totul se schimbase odată cu noua locuință: „Viața la Curte era patriarhală,

totodată mai cu pompă orientală şi mai familiară decât viaţa de curte în ţările apusene. Spre pildă, Domnul desfiinţase prin decret obiceiul de a i se săruta mâna, dar nu ieşa, la vreo ceremonie cât mai neînsemnată, decât în trăsură cu opt cai, cu lachei pudraţi, în livrele roşii, şi urmat de escorta miliţiei". În mijlocul Hilaripolisului, tradus prin „cetatea veseliei", aşa cum era numit Bucureştiul de petrecăreţii timpului, palatul domnesc era o oază de linişte. Cu toate că era destinat în principal ceremoniilor, în timpul domniei lui Ghica rareori curtea a purtat straie de sărbătoare. Una dintre ocazii este relatată de către cronicarul Curţii: „Era apusul soarelui când, deodată, o lumină mare a ocolit Palatul. Acolo era întocmit un bal strălucit: decoraţiile dinlăuntru, cele de organtin şi verdură, pe toţi i-au pus la mirare; toate înfăţişa un ce magic şi înveselitor, încât pricinuia o uimire plăcută muzica ce armonios înveselea pe deosebitele persoane ce întocmeau această strălucită petrecere. Bufetul avea cele mai delicate şi tecnice (sic!) lucruri, pe cât fineţea meşteşugului până azi au putut născoci, şi poame de tot felul, câte timpul produce în Prinţipat şi afară. Prin oraş, luceau luminile cele meşteşugite şi decoraţiile, Podul Mogoşoaei era strălucitor, toate curţile Puterilor străine precum şi casele cele mari boiereşti erau prea frumos iluminate."

După o înţelegere între ruşi şi Poartă, vodă Ghica a fost înlăturat de la tron în 1842, în locul său fiind pus, două luni mai târziu, Gheorghe Bibescu. Acesta păstră palatul domnesc doar cu funcţia de „palat de ţeremonie", reşedinţa având-o în fostul palat Brâncoveanu. Nici acesta nu a avut o domnie prea lungă, el fiind silit să semneze Constituţia în vara anului 1848 şi de asemenea, să abdice. Revoluţia de la 1848 a adus la putere un guvern provizoriu format din I. Heliade Rădulescu, Cristian Tell, N. Golescu, C.A. Rosetti şi Ion Brătianu. Barbu Ştirbey, noul domnitor, a decis să locuiască în continuare în reşedinţa sa de pe Podul Mogoşoaiei, aici fiind instalat batalionul model ce avea la conducere pe căpitanul Macedonski şi căpitanul Culoglu. După ani de frământări, visul românilor s-a concretizat şi Unirea a dat tonul în orice domeniu.

„Sala tronului are un tavan ca de cârciumă"

Alegerea ultimului domn pământean a adus cu sine şi necesitatea alegerii unei noi reşedinţe domneşti. Propunerea din 1860 a lui Marsillac de a construi un nou palat, fie pe Dealul Spirei, fie pe locul fostei Episcopii, a fost ignorată de către Alexandru Ioan Cuza. Fiind prioritar faptul că în palat „(...) nu se găseşte nicio statue, nicio pictură, niciun tablou; sala tronului are un tavan ca de cârciumă, şi sala de mâncare, nişte biete storuri de pânză, care imită jaluzelele", şi că noul lider dispunea de un buget strâmtorat, palatului i-a fost cosmetizat doar interiorul. Inventarul de mobilier al palatului din perioada 1859-1860 arată achiziţii în valoare de 54.033, 30 de lei. Cu toate că Ministerul Lucrărilor Publice primise ordine clare de la Cuza pentru extinderea palatului, clădirea a rămas ca înainte, având un singur etaj. Având în vedere toate componentele de interior ale camerelor şi caracteristicile lor generale, putem spune că arta decorativă a palatului domnesc aparţine stilului Napoleon al III-lea, foarte în vogă la acea vreme. Atmosfera se poate reconstitui cu destulă precizie, având în vedere tipologia mobilierului, materialelor, textilele şi celelalte obiecte decorative. Elementele în stil Napoleon al III-lea se remarcă prin „presiunea confortului şi a nevoii de lux, capitonajul abundă în interioarele epocii, iar producţia de mobilier se remarcă prin reluări sau interpretări ale stilurilor istorice, de la gotic la Renaştere până la preţioasele Ludovic şi variatele orientalisme".

Oamenii au văzut în calităţile de lider ale lui Cuza schimbarea. Când l-a înfruntat pe sultan, au putut parcă respira pentru prima dată aerul românesc. Încet, dar sigur, noul domnitor îndrepta statul român către Occident. Şi cu toate acestea, ambiţia şi invidia anumitor grupuri de oameni nu i-au putut ierta stilul de viaţă pe care îl ducea. Aşa că începutul anului 1866 a adus hotărârea înlăturării lui Cuza. În seara de 10 februarie, conspiratorii au pătruns în Palat, şi chiar în dormitor i-au întins lui Cuza actul de abdicare.

Țigani şi porci în fața palatului principelui Carol

10 mai 1866. Se dusese vestea-n țară că un principe de pe meleaguri străine ar veni la conducerea țării. Oamenii, deopotrivă curioşi şi bucuroşi, cu speranță-n inimi şi timiditate în priviri, aşteptau sosirea noului lor lider. Până să ajungă la palat, principele Carol de Hohenzollern-Sigmaringen a parcurs un itinerariu lung, trecând pe la moşiile lui Nicolae Golescu, Ion C. Brătianu, Ion Ghica şi Dimitrie Ghica. La Băneasa i se înmânează cheia oraşului de către primar.

Ajuns în cele din urmă în fața palatului, convoiul opreşte, spre mirarea lui Carol. Destinul face ca viitorul rege să fie însoțit chiar de Nicolae Golescu, fiul lui Dinicu Golescu, cel care în urmă cu ceva timp vânduse casa părintească statului, şi pe care îl întreabă: „Ce este această casă?”. Un pic stânjenit, generalul Golescu îi răspunde „Acesta este palatul.” Crezând că nu a înțeles bine, Carol întreabă din nou „Unde este palatul?”, lucru care îl pune pe Golescu în mare dificultate şi îndrăzneşte doar să arate către casa cu un singur etaj.

Într-adevăr, nici atunci nu arătau casele bine. Frederic Dame, care le apucase în starea aceea, scrie astfel: „După vechile clădiri părăginite, care înconjurau biserica Kretzulescu, se găsea o casă mare, spoită în cenuşiu-albăstrui, urâtă şi tristă: era Palatul Domnesc, precedat de o curte prost pavată, cu corpul de gardă, cu coloane făcând față clădirii pricipale, şi fără grădină la spate ca astăzi, acest Palat, care pricinui o atât de dureroasă impresiune prințului, la sosirea sa în Bucureşti...”

Carol se instalează în fosta reşedință Golescu, care este transformată până în 1885 în apartament particular. Dezamăgit de ceea ce găsise, principele nota sec şi amar în jurnalul său: „Palatul a fost la început o casă particulară a familiei Golescu. Statul a cumpărat-o cu 15 ani mai înainte, după ce a servit pe rând ca şcoală militară, cazarmă, spital, comandament, a fost transformată în reşedință princiară. Odăile nu erau prea mari, dar de proporții plăcute. (...) Ferestrele acestor odăi dădeau spre o piață deşartă, murdară, unde se aşezaseră nişte țigani şi porcii se tăvăleau în noroi.”

Cu toate că principele nu avea cunoştințele necesare în ceea ce priveşte arta sau arhitectura, spiritul germanofil l-a îndrumat ca încă din primul an de domnie să se intereseze de reamenajarea palatului. În primă

fază, el a trebuit să contureze în imaginarul colectiv noțiunea de capitală, ca simbol al puterii monarhului, dar care să fie în acelaşi timp o oglindă a poporului. Apoi, pentru a trece la schimbările propriu-zise, a gândit un echilibru între tradițiile româneşti şi contextul ideologic din acea vreme. Bucureştiul începuse deja să se integreze în cultura europeană, pentru cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea, modernizarea urbană, şi nu numai, însemnând adoptarea normelor occidentale. Primele schimbări ale palatului le-a făcut în 1872. Intrarea principală era păzită de un portar îmbrăcat într-un costum special de la Curte, un harap ce purta un costum cu influențe orientale şi alți câțiva lachei. De asemenea, o fastuoasă marchiză de fier decora uşa cea mare. Vestibulul era decorat cu fotografii simbolice ale României, şi surprinzător ale capitalei orientale, Constantinopol, iar un geam mare, decorat cu o catifea roşie, lăsa lumina să pătrundă până la cei doi lupi de fier, aduşi de la Berlin. Iar „La etajul de sus, în capul scării, se deschidea la dreapta, Sala Tronului cu draperii de catifea stacojite brodate cu aur, cu tavanul pictat în frescă, cu tronul aurit sub baldachin de catifea, cu policandre aurite, oglinzi mari şi două sobe monumetale de teracotă."

De la palat domnesc la palat regal

Despre palatul de la şosea se poate spune cu fermitate că vremurile, şi nu numai vremea, l-au schimbat. La 15 ani de la venirea principelui de Hohenzollern, edificiul s-a transformat din palat domnesc în palat regal, însă doar ca titulatură. Aceeaşi casă simplă, dreptunghiulară, care era odată reşedința unui boier, îşi deschidea porțile pe 10 mai 1881 primului rege al României, Carol I. Pentru coroana de oțel a statului, ridicarea unui palat impunător devenise o necesitate. Însăşi etimologia cuvântului *palat* provine de la o regiune luxoasă din Roma Antică, Mons Palatinus, locul preferat al aristocrației din secolul al II-lea î.Hr.

Primele măsuri pentru construirea palatului au fost luate la începutul anului 1882, mai precis la data de 27 mai, când Regele s-a întâlnit cu prim-ministrul I.C. Brătianu pentru a stabili termenii în care vor începe construcțiile. Lucrările au fost încredințate arhitectului francez Paul Gottereau, acesta având onorariul de 5% din cheltuielile totale şi fiind obligat ca „în timpul lucrărilor să aibă pe şantier un impiegat plătit de domnia sa, în stare să dea lucrătorilor orice instrucțiuni trebuincioase şi să privegheze buna executare a lucrărilor." În primă fază, lucrările au constat în ridicarea unui corp central, adăugarea unei aripi noi clădirii inițiale, a unui parc şi a unei grădini. Lucrările aveau să înceapă pe data de 14 iunie 1882, iar în toamnă regele a vizitat şantierul, notând în jurnalul său că lucrările evoluează conform planului.

Pe afară e francez, şi-nlăuntru berlinez

Regele Carol I a arătat un interes aparte pentru sculptura în lemn încă din copilărie. Pentru decorarea casei sale din Berlin, regele a pus accentul pe mobila sculptată, fiind apropiat de această artă, interes pe care l-a păstrat în ciuda dificultăților şi obligațiilor. Pentru realizarea decorului interior, Carol i-a angajat pe cei mai buni specialişti, printre care şi Martin Storh, „care i-a fost şi prieten personal şi pe care sincer l-a prețuit, nu numai datorită remarcabilelor sale aptitudini artistice, ci şi datorită caracterului său viguros, autentic german şi absolutei sale onestități şi fidelități.” Tot Storh s-a ocupat şi de ornamentarea uşilor, pereților, tavanelor, dar şi cu mobilierul din lemn de stejar, fiind comparate adesea cu lucrările germane din trecut. Doar cabinetul de lucru a lui Carol I a fost complet reamenajat, îmbrăcat în lambriuri şi decorat cu mobilier de stejar. Prin aducerea la Palat a lui Storh, regele urmărea o reformă: înlocuirea influenței franceze cu cea nemțească. Acest lucru era vizibil datorită caracteristicilor mobilierului lui Storh: acestea erau personalizate, masive şi abundent ornamentate, fiind specifice Renaşterii Germane, cu o uşoară influență barocă datorită profilurilor rectangulare, sculpturilor în altorelief sau ronde-bosse.

Cea mai importantă cameră a Palatului, Sala Tronului, a suferit cea mai semnificativă modificare. În comparație cu celelalte încăperi decorate în stil renascentist german, unde se impuneau panourile şi casetoanele din lemn, Sala Tronului se caracteriza prin decorația stucată, caracteristică a influenței franceze. Tavanul, mai ridicat decât în alte încăperi, oferea camerei o amplitudine mai mare, iar coloanele circulare poziționate în partea opusă a ferestrelor confereau ochiului un culoar către tron. Principala piesă a încăperii era înconjurată de simboluri naționale şi dinastice – steagurile județelor, stema țării, scuturi heraldice care aminteau evenimentele importante ale domniei lui Carol I, întruchipări ale păcii, artei, victoriei, ştiințelor, destinate să sugereze apartenența Regatului României la Europa modernă. De asemenenea, pentru a evidenția ceremonialul şi sobrietatea, se observă influența stilului Napoleon al III-lea, prin prezența frezelor de palmete şi consolete, ramuri de laur, decorațiuni florale, acvile imperiale şi genii înaripate.

Decorația Palatului se definea şi prin valoroasa colecție de pictură universală, specifică perioadei renascentiste şi baroce. Regele a cumpărat vasta galerie de tablouri a consulului Bamberg, ce era compusă din operele pictorilor celebri ai secolelor XVI-XVIII: Botticelli, Vasari, Velasquez, Rafael, Rembrant, Jan Bruegel, Tițian: „Rafinatul simț artistic al regelui, profunda lui pricepere în ceea ce priveşte operele vechilor maeştri, bucuria pe care i-o procură veridicitatea, autenticitatea, profunditatea artei pure, toate acestea ni se arată şi în timpul alcătuirii acestei colecții, ce s-a desfăşurat după un plan ferm. (...) Tablourile nu formează un şir lung de obiecte pus unul lângă altul, ci adaptându-se la restul decorului, împodobesc diferențiat fiecare încăpere a palatului din Bucureşti ca şi a castelului Peleş, spre bucuria permanentă a perechii regale şi a oaspeților ei.”

Carol reuşise, într-adevăr, să ridice un edificiu demn de un regat, însă străinii ce vizitau România nu erau impresionați de simbolul de pe Calea Victoriei. „Exteriorul palatului este dezamăgitor – deloc genul de clădire în care te aştepți să trăiască o familie regală, dar interiorul este frumos şi elegant, cu statui şi picturi rafinate. Mi-au atras atenția în mod special modelele de nave iscusit lucrate în argint, ce decorează o sală cu lambriuri de stejar. Sala de bal avea draperii şi tapițerie de satin de un albastru pal, în timp ce pereții erau zugrăviți crem – un fundal neutru perfect pentru rochiile fermecătoare şi uniformele colorate ale invitaților.” Aşa era văzut Palatul în ochii unei englezoaice, Ethel Greening Pantazzi, în anul 1909.

În 1914, Carol I moare, nu înainte de a stipula în testamentul său instrucțiuni clare în privința palatului şi colecției sale de artă: „Sper că apartamentele din Palatul Regal de la Bucureşti, ocupate astăzi de Regină, vor rămâne la dispoziția sa. [...] Galeria mea de tablouri, tocmai cum este descrisă în catalogul ilustrat al bibliotecarului meu Bachelin, va rămâne pentru totdeauna şi în întregul său în țară, ca proprietate a Coroanei României.”

Palatul regal după incendiul din 6-7 decembrie 1926.

Incendiu la Palat

În noaptea de 7 decembrie 1926, Palatul Regal a fost victima unui incendiu, care a afectat toată partea centrală. „La 11 şi jumătate, scrie Eugeniu Arthur Buchman, observator privilegiat la Curtea Regală, flăcări mari au izbucnit prin acoperişul aripei stângi a părţii centrale a Palatului. Posturile de pompieri alarmate au sosit imediat, dar n-au putut fi de folos din pricina lipsei de apă, aşa că au trebuit să se mulţumească să ia măsuri de izolare. În scurt timp, acoperişul şi etajul de sus erau cuprinse de flăcări. Către orele 4 s-a reuşit a stăvili incendiul. De la început au fost la faţa locului Prinţul Nicolae şi mai marii autorităţilor. S-a stabilit că la orele 10 şi 30 seara luase foc un coş al bucătăriei care a fost repede stins, dar probabil că cel coş a continuat să ardă înăbuşit şi de la căldura lui s-au aprins mai târziu grinzile. O altă explicaţie ar fi un scurt circuit. Adevărul este că în pod se afla un haos complet de sârmărie şi legături ale luminii electrice. Dacă colonelul Drosso, care avea sarcina de prefect al Palatului, s-ar fi interesat vreodată de aceste instalaţii mai mult decât rudimentare, incendiul nu s-ar fi putut produce, aşadar – neglijenţă.”

Pagubele au constat în distrugerea completă a celor mai importante încăperi: Sala Tronului cu Saloanele Regale, Sala de Festivităţi, Sala Prânzurilor de Gală, cu saloanele aferente, şi a deteriorat Scara de Onoare şi intrarea de la Recepţie. Având în vedere faptul că evenimentul s-a petrecut în pragul iernii, primele lucrări au fost unele de protejare, care constau în: acoperiş provizoriu, sprijinirea zidurilor şi planşeelor, închideri exterioare, ş.a., aceste lucrări fiind executate sub supravegherea arhitectului palatului, Karel Liman.

Odă Palatului în cinci acte

„Lucrările de construcţie a noului palat regal au fost începute de Regele Ferdinand în decembrie 1926 şi s-au terminat în septembrie 1940, derularea lor făcându-se în cinci etape distincte, fiecare cu specificul ei, datorat arhitecţilor şi decoratorilor care au lucrat. În prima etapa a reconstrucţiei (decembrie 1926-15 mai 1928), din dorinţa de a comprima cheltuielile, regele Ferdinand I a cerut ca palatul să fie refăcut în acelaşi stil şi să se menţină în mare parte fundaţiile existente, urmând a se lărgi clădirea numai înspre grădină, iar la zidurile parterului să se schimbe doar golurile şi nivelul planşeului primului etaj.” Noile lucrări nu au constat doar într-o simplă renovare, ci în una care „să corespundă cerinţelor noi ale Coroanei României întregite.” Astfel, Sala Tronului, Sala Festivităţilor şi cea a Prânzurilor de Gală aveau să fie mărite, parterul mărit, primul etaj să fie înălţat, şi construirea unei Săli de Recepţie, în aripa Corpului de Gardă. De asemenea, s-a mai construit încă un etaj, de aproximativ 4,5 m înălţime, peste Corpul Central şi cel de Gardă. După ce au fost prezenate planurile de construcţie şi aprobat bugetul de către Consiliul de Miniştri, în frunte cu generalul Averescu, chiar înainte de definitivarea proiectului arhitectului Liman, la 20 iulie 1927 Ferdinand I moare. Acest eveniment aduce cu sine schimbări şi în Biroul de Arhietctură al Palatului, Liman retrăgându-se, în locul său venind arhitectul Nicolae Nenciulescu. La 20 iulie 1928, Nenciulescu prezintă la Palatul Cotroceni planurile Reginei Maria, lui Vintilă I.C. Brătianu şi Constantin Argetoianu, planuri care sunt aprobate. În acelaşi timp, conştient fiind de importanţa lucrărilor, Nenciulescu solicită ministrului alcătuirea unei Comisii de supraveghere. Aceasta avea să fie formată din Karel Liman, Petre Antonescu, şi Nicolae Nenciulescu. Liman, fiind bolnav, nu a acceptat să îşi asume această responsabilitate şi a fost înlocuit de către preofesorul arhitect Nicolae Ghica-Budeşti, în august 1928.

Etapa definitorie a construcţiei palatului stă sub deviza dată de guvernul Iorga în 1931, şi anume că „Palatul Regal este o construcţie de artă. (...) Lucrările urmează să fie date spre executare specialiştilor şi artiştilor recunoscuţi în ţară sau străinătate”. Implicarea lui Carol al II-lea s-a făcut simţită atât la nivelul echipei de arhitecţi, cât şi prin alocarea unor sume mari de bani pentru finalizarea proiectului. Astfel, la 15 martie 1932, regele l-a numit pe Arthur H. Lorenz, un prieten din timpul exilului, arhitect-şef al Palatului Regal. Acesta va conduce ultimele două etape din consolidarea, refacerea şi reconstrucţia clădirii. Aspru criticat de popor pentru deciziile controversate din viaţa privată, Carol al II-lea a demonstrat că are un simţ estetic exigent, lucru concretizat în varianta finală dată Palatului Regal: forma de U dată de aripa Kretzulescu şi aripa Ştirbei, dar şi refacerea Sălii Tronului şi modernizarea Scării Voievozilor sunt rezultate ale programului arhitectural iniţiat de el.

Palatul regal, fațada principală. Planşă din albumul arhitectului N. Nenciulescu, 1930.

Ultimul moştenitor al familiei regale: Palatul

Soarta Palatului a fost greu încercată, acesta devenind, în 1944, victimă colaterală a deciziilor luate în cel de-Al Doilea Război Mondial. Poate că blestemul mitropolitului Antim Ivireanul, vechi de 100 de ani, încă era viu. Războiul nu iartă nici măcar arta, iar bombardiere americane nu au iertat reşedința regală, aripa Ştirbei fiind distrusă parțial. „Palatul Regal a fost în repetate rânduri lovit de bombele inamicilor. Aripa dreaptă este încă în flăcări…, Cişmigiul (…) a fost oribil mutilat de bombele aruncate din avioanele germane…, Opera Română a fost arsă…, Întreaga Stradă Regală era la un moment dat o mare în flăcări". (Narcis I. Gherghina)

30 decembrie 1947. Istoria se repetă, iar țara este martoră la încă o abdicare silită. Regele Mihai este forțat să renunțe la tron, iar palatul să renunțe la orice aducea aminte că a fost cândva un simbol al regalității.

Cu excepția sălilor de recepție, clădirea este desemnată de către Consiliul de Miniştri să devină muzeu național de artă, în 1950 fiind inaugurată prima galerie a noului muzeu, şi anume cea de artă națională. În fosta Sală a Tronului, unde odată obişnuia să domnească rafinamentul şi monarhia, regimul comunist organiza întâlniri CAER şi erau oficializate ceremonii de acordare a celor mai mari distincții soților Ceauşescu. Abandonat, ca un om care trăieşte din amintiri, singurul lucru care aducea puțină viață în camerele Palatului erau operele de artă, ce în mare parte aparțineau foştilor proprietari, familia regală. Palatul a primit o ultimă lovitură odată cu Revoluția din decembrie 1989: a fost incediat, fiind distrus aproape în totalitate, iar peste 1000 de tablouri au fost arse sau furate.

Astăzi, Palatul Regal îşi etalează cu mândrie medaliile obținute în lupta cu destinul. Ca un bătrânel ce ne povesteşte câtă energie avea la horele de când era copil, cât de elegant era cu monoclu şi joben la baluri, cum şi-a luat scutul la război sau cum a strâns din dinți când măreția şi înțelepciunea i-a fost luată peste picior, el întinde semeț privirea în zare, ocrotind în tăcere Hilaripolisul modern.